

Omejevanje dinamike zniževanja razmerja med posojili in vlogami navzdol kot makrobonitetni instrument na dnu kreditnega cikla.

Tatjana Šuler Štavn¹

Julij 2014

Povzetek

V prispevku je predstavljen makrobonitetni instrument, ki upočasnjuje dinamiko zniževanja razmerja med posojili in vlogami nebančnega sektorja. Instrument za banke s pozitivnim prirastom vlog navzdol omeji količnik GLTDF, ki je razmerje med letno spremembo stanja posojil nebančnemu sektorju (bruto pred oslabitvami) in letno spremembo vlog nebančnega sektorja. Za banke, ki ne izpolnjujejo minimalnih zahtev za GLTDF, instrument vzpostavlja sistem korektivnih ukrepov, s katerimi gradi višje zahteve za količnike likvidnosti. Da instrument ne bi onemogočal prestrukturiranja bank in podjetij ter omejeval razpršitev in modernizacijo virov financiranja so predvidena izvzeta iz izračuna GLTDF. Instrument se uvaja kot začasen ukrep do stabilizacije LTD in vzpostavitve stabilne strukture financiranja bank. V širšem konceptu instrumenta je opredeljen tudi indikativni ciljni interval za LTD bančnega sistema, kjer je zavezujoča predvsem zgornja meja intervala.

GLTDF je makrobonitetni instrument, ki omejuje razmah sistemskih tveganj, zaradi pospešenega krčenja LTD. Omejuje prociklično obnašanje bank in podpira dolgoročno vzdržen prispevek finančnega sektorja h gospodarski rasti, s tem da banke tudi v času recesije ohranijo delujoč proces finančne intermediacije. Predstavljen makrobonitetni instrument v času dolgotrajne recesije in krčenja kreditiranja, ohranja aktivno vlogo makrobonitetne politike, četudi slednja nima več na voljo blažilnikov, ki bi jih lahko sprostila, oziroma ti še niso bili oblikovani.

¹ Banka Slovenije, tatjana.suler@bsi.si. V začetni fazi projekta sta pri oceni predvidenega razvoja dogodkov v bančnem sektorju v primeru ne ukrepanja sodelovala Matjaž Volk in Matic Petriček, Lidija Janevska je pripravila pravno podlago za uvedbo instrumenta, Tomaž Košak pa je prispeval pomembne komentarje. Vsi Banka Slovenije.

I. Uvod

Regulativo na področju LTD pozna več držav, pri čemer je najpogostejši primer, ko države postavijo omejitev navzgor za količnik izračunan na stanjih. Pri tem so posojila upoštevana neto po oslabitvah, medtem ko se v imenovalcu uporablja bolj ali manj široka opredelitev stabilnih virov financiranja. Lahko gre zgolj za vloge nebančnega sektorja ali se upoštevajo tudi obveznosti do mednarodnih institucij, dolgoročne obveznosti iz naslova izdanih vrednostnih papirjev, oziroma obveznosti do nadrejenih bank, podrejene obveznosti ter kapital. Zgornja meja za količnik med posojili in stabilnimi viri financiranja je opredeljena npr. v naslednjih državah: Nova Zelandija² 133% (CFR vsaj 75%), Irska³ 122,5%, Portugalska⁴ 120%, Avstrija⁵ in Slovaška⁶ 110%, Koreja⁷ 100%, Savdska Arabija⁸ 85%, Kitajska⁹ 75%.

Znane so tudi ureditve, kjer je postavljena omejitev količnika navzdol ali opredeljen ciljni interval. Da bi preprečili ustanavljanje ali prevzemanje podružnic bank v drugih državah primarno z namenom zbiranja vlog, velja v ZDA regulativa¹⁰, ki preverja ali dosega banka zunaj domače države vsaj polovico LTD države gostiteljice. Za banke, ki te omejitve ne dosegajo nadzorne institucije preverjajo ali zadostno servisirajo kreditno povpraševanje v lokalnem okolju. Banka Indonezije¹¹ je uvedla ciljni interval za LTD posamezne banke med 78% in 100%, pri čemer je LTD nad 100% dovoljen za banke, ki dosegajo vsaj 14% kapitalsko ustreznost, banke ki teh zahtev ne izpolnjujejo pa morajo imeti višje obvezne rezerve.

LTD je lahko opredeljen ne le na stanjih temveč tudi na tokovih, oziroma na spremembah stanj. Avstrija¹² je v okviru ukrepov za vzpostavitev vzdržnih poslovnih modelov bank uvedla spremljanje količnika med posojili in stabilnimi viri financiranja (LLSFR) na stanjih in spremembah stanj. Pri čemer ukrep omejuje LLSFR podrejenih družb avstrijskih bančnih skupin. Omejitev je postavljena navzgor na 110% tako za količnik izračunan na spremembah stanj, kot tudi indikativno za količnik izračunan na stanjih.

EU regulativa (CRR/CRD IV) ne opredeljuje LTD, ki tako spada v okvir nacionalne zakonodaje. Po vsebini je LTD bližje NSFR, razmerju med razpoložljivimi in potrebnimi stabilnimi viri financiranja s časovnim horizontom enega leta, medtem ko se LCR osredotoča na likvidnostno tveganje v 30 dnevnem časovnem oknu. Oba kazalnika upoštevata širši nabor sredstev in stabilnih virov financiranja, ki so tehtana glede na njihovo pričakovano gibanje v stresnih okoliščinah. Medtem ko je LTD netehtano razmerje, ki med stabilnimi viri upošteva le vloge in med sredstvi zgolj posojila.

² Reserve Bank of New Zealand, Liquidity Policy, Document BS13, March 2011

http://www.rbnz.govt.nz/regulation_and_supervision/banks/banking_supervision_handbook/3675928.pdf

³ Central Bank of Ireland, The Financial Measures Programme Report, March 2011,

⁴ Banco de Portugal, Financial Stability Report, November 2011, Box 1.2: Structural adjustments of the credit to deposits ratio in the funding and capital plans of the eight major portuguese banking groups, p. 25

⁵ Financial Market Authority, Supervisory guideline to strengthen the sustainability of the business models of large internationally active Austrian banks, 14.3.2012,

⁶ Narodna banka Slovenska, Recommendation No 1/2012 of the Financial Market Supervision Unit of Národná banka Slovenska of 16 January 2012 on supporting the stability of the banking sector

⁷ Choongsoo Kim, Macroprudential policies in Korea, Key measures and experiences, Banque de France Financial Stability Review, No. 18, April 2014,

⁸ Saudi Arabia: Financial System Stability Assessment—Update, IMF Country Report, No. 12/92, April 2012

⁹ https://www.fitchratings.com/gws/en/fitchwire/fitchwirearticle/China-Tightens-Bank?pr_id=821829, 26.2.2014

¹⁰ Board of Governors of the Federal Reserve System, Section 109 Host State Loan-to-Deposit Ratios,

<http://www.federalreserve.gov/newsevents/press/bcreg/bcreg20130701a1.pdf>

¹¹ PwC, The Report, Indonesia 2012, p. 61,

http://www.pwc.com/id/en/publications/assets/TheReport_Indonesia2012_OBG.pdf

¹² Financial Market Authority, Supervisory guideline to strengthen the sustainability of the business models of large internationally active Austrian, 14.3.2012,

II. Opredelitev instrumenta GLTDF

Marca 2014 je Svet Banke Slovenije sprejel sklep o uvedbi novega makrobonitetnega instrumenta, ki je postal za banke zavezujoč s koncem junija 2014. Instrument navzdol omejuje količnik GLTDF, ki je razmerje med letno spremembo stanja posojil nebančnemu sektorju (bruto pred oslabitvami) in letno spremembo vlog nebančnega sektorja (ang. GLTDF - Gross Loans to Deposits Flows ratio).

Namen instrumenta je upočasniti zniževanje razmerja med posojili in vlogami nebančnega sektorja (LTD) in prispevati k stabilizaciji strukture financiranja bančnega sistema. Namen instrumenta ni preprečiti nadaljnje zniževanje LTD, ker je pomembno, da se odvisnost bank od grosističnih virov financiranja zmanjša in se v strukturi financiranja poveča delež stabilnih virov. Vendar je pomembno, da se LTD znižuje s počasnejšim tempom, ki primarno temelji na rasti vlog nebančnega sektorja in ne na krčenju kreditiranja, oziroma, da imajo banke v nasprotnem primeru zadosten obseg likvidnih rezerv.

Instrument je bil uveden s spremembo Sklepa o minimalnih zahtevah za zagotavljanje ustrezne likvidnostne pozicije bank in hranilnic, kjer so opredeljene minimalne zahteve za GLTDF, korektivni ukrepi v primeru neizpolnjevanja ter izvzetja iz izračuna. Instrument se uvaja kot začasen ukrep do stabilizacije LTD in vzpostavitve stabilne strukture financiranja bank ter omejitve sistemskih tveganj.

Minimalne zahteve. Banka mora ob koncu posameznega četrletja v primeru pozitivnega letnega prirasta vlog dosegati

- (a) v obdobju od 30. junija 2014 do vključno 31. marca 2015: **GLTDF \geq 0%**, to pomeni, da v primeru pozitivnega letnega prirasta vlog nebančnega sektorja ne prihaja do krčenja obsega bruto posojil nebančnemu sektorju (pred oslabitvami);
- (b) od 1. aprila 2015 naprej: **GLTDF \geq 40%**, kar pomeni, da znaša v primeru pozitivnega letnega prirasta vlog nebančnega sektorja prirast bruto posojil nebančnemu sektorju vsaj 40% povečanja vlog.

Korektivni ukrepi. Za banke, ki ne izpolnjujejo minimalnih zahtev za GLTDF na letnih spremembah stanj, je vzpostavljen sistem dveh vrst korektivnih ukrepov.

- I) Prvi korektivni ukrep še vedno usmerja banke k izpolnjevanju količnika GLTDF. Banka mora v tem primeru izpolniti ostrejšje zahteve za GLTDF_q, ki je izračunan na četrletnih spremembah stanj. V primeru pozitivnega četrletnega prirasta vlog, mora banka dosegati:
 - (a) v obdobju od 30. junija 2014 do vključno 31. marca 2015: **GLTDF_q \geq 40%**,
 - (b) od 1. aprila 2015 naprej: **GLTDF_q \geq 60%**,To pomeni, da znaša četrletni prirast bruto posojil nebančnemu sektorju vsaj 40% četrletnega prirasta vlog v prvem letu in vsaj 60% v drugem letu veljavnosti ukrepa.

- II) Če banka, kljub zahtevi prvega korektivnega ukrepa, ne izpolnjuje niti minimalnih zahtev za GLTDF niti ostrejših zahtev za GLTDF_q mora dodatno izpolnjevati količnike likvidnosti v naslednjem vrstnem redu:

- (a) **KL1 brez pBSp**: Po prvem četrletju, ko ne izpolnjuje niti minimalnih zahtev za GLTDF niti zahtev za GLTDF_q mora v dveh mesecih začeti izpolnjevati količnik likvidnosti prvega razreda brez upoštevanja zastavljenega dela sklada finančnega premoženja pri Banki Slovenije.
- (b) **KL2 s pBSp**: Po drugem takem četrletju mora dodatno začeti izpolnjevati količnik likvidnosti drugega razreda z upoštevanjem zastavljenega dela sklada finančnega premoženja pri Banki Slovenije.
- (c) **KL2**: Po tretjem četrletju, ko ne izpolnjuje niti minimalnih zahtev za GLTDF niti zahtev za GLTDF_q, mora dodatno izpolnjevati še količnik likvidnosti drugega razreda.

Pri vseh količnikih likvidnosti mora za izpolnjevanje količnik dosegati najmanj vrednost 1.

Vsi korektivni ukrepi prenehajo, ko banka konec četrtrletja izpolnjuje minimalne zahteve za GLTDF.

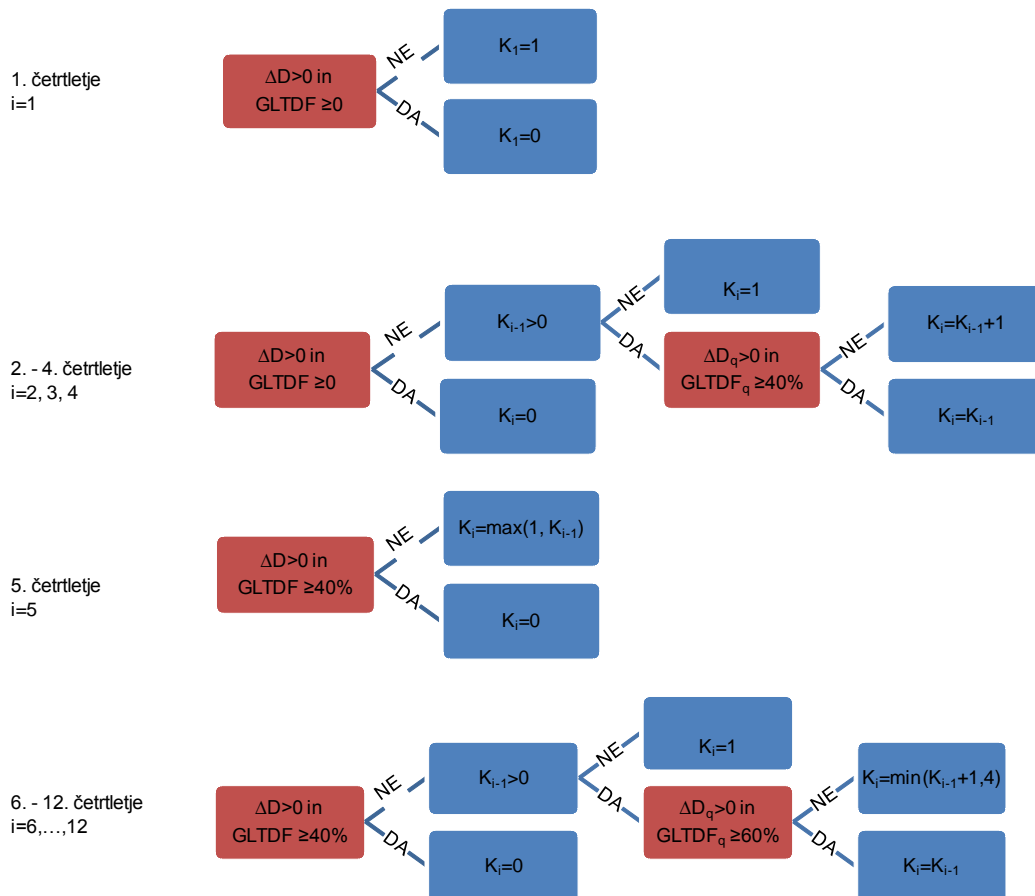
Izvzetja. Da upočasnitev dinamike zniževanja LTD ne bi onemogočala prestrukturiranja bank in podjetij ter omejevala težnje bank po razpršitvi in modernizaciji virov financiranja so v izračunu GLTDF upoštevana izvzetja. Tako se pri izpolnjevanju minimalnih zahtev in korektivnih ukrepov ne upošteva prenosa terjatev na DUTB, prenosa terjatev in obveznosti med bankami na podlagi odločbe Banke Slovenije ter odpravo pripoznanja terjatev zaradi neizterljivosti, konverzije v naložbe v kapital dolžnikov teh terjatev ter listinjenja.

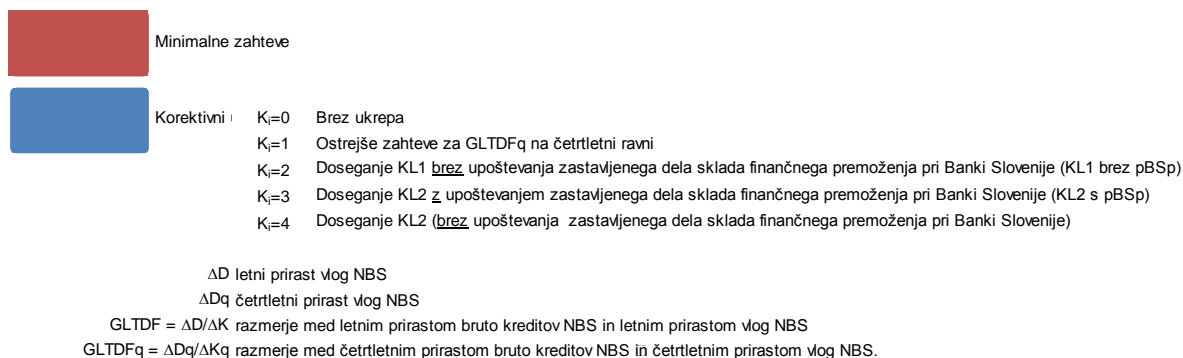
Mejne vrednosti za GLTDF v minimalnih zahtevah in GLTDF_q v korektivnih ukrepih so določene na podlagi zgodovinsko najnižjih vrednosti in upoštevajoč naslednje argumente:

- GLTDF $\geq 0\%$; pozitiven prirast vlog predstavlja primeren vir za financiranje kreditne rasti, zato je banka, ki kljub pozitivnemu prirastu vlog krči kreditiranje in v nadaljevanju ne izpolnjuje ostrejših zahtev za GLTDF_q na četrletni ravni, zavezana k izpolnjevanju in ohranjanju višjih količnikov likvidnosti.
- 40%; v pred kriznem obdobju od leta 1999, ko so bile odpravljene kapitalske omejitve za zadolževanje bank v tujini, do konca 2008 je bil GLTDF bančnega sistema kot tudi skupin bank (velikih, majhnih in bank v večinski tuji lasti) višji od 40%.
- 60%; ker je namen ukrepa zgolj upočasniti dinamiko zniževanja LTD in ne preprečiti nadaljnje zniževanje morajo biti zahteve glede GLTDF nižje od ravni LTD. Zgodovinsko najnižja vrednost LTD bančnega sistema je bila na ravni 60%.

Instrument je uveden na solo osnovi in velja le za banke v Sloveniji zato ni pričakovati, da bi imel pomembne čezmejne učinke ali vpliv na enotni trg.

Slika 1: Odločitvena shema GLTDF

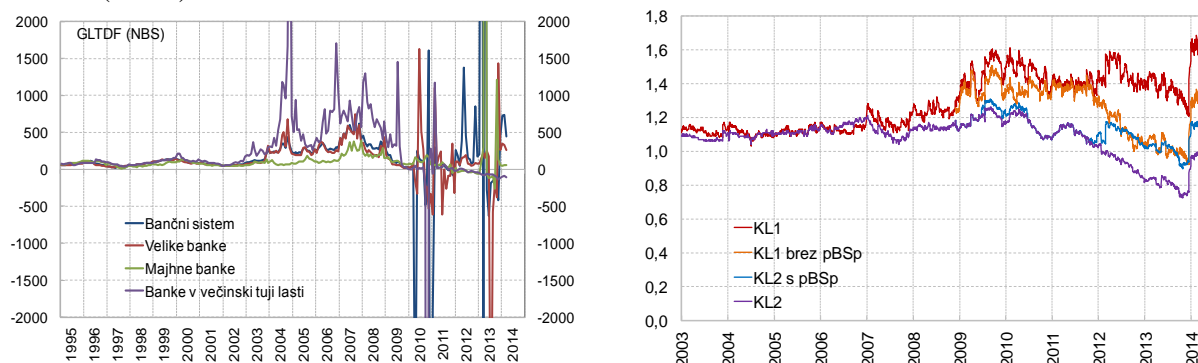

Spremenljivke instrumenta: GLTDF in KL

Zgodovinsko gledano je bil GLTDF bančnega sistema, kot tudi posameznih skupin bank, izrazito stabilen do konca leta 2003. Volatilnost se je nato povečala, vendar le v pozitivno smer, tako na ravni sistema kot tudi skupin bank. Od konca leta 2009 se je volatilnost dodatno povečala, tako v pozitivno kot tudi v negativno smer. Instrument je kalibriran na način, da bi se volatilnost GLTDF postopno zmanjšala in v daljšem obdobju vrnila na pred krizno raven.

Obstoječa regulativa že pozna količnika likvidnosti prvega (KL1) in drugega razreda (KL2), medtem ko sta bila za potrebe GLTDF opredeljena še dva vmesna količnika likvidnosti ("KL1 brez pBSp" in "KL2 s pBSp") z namenom postopnega zaostrovanja likvidnostnih zahtev. Vsi štirje količniki likvidnosti so definirani kot razmerje med finančnimi sredstvi in obveznostmi s preostalo zapadlostjo do 30 dni pri količniku KL1 in do 180 dni pri KL2. KL1 je dejanski količnik likvidnosti, ki ima določene podobnosti z LCR in je zavezujoč že v obstoječi regulativi. Količnik mora dosegati vrednost vsaj 1 in ga izpolnjujejo vse banke tudi podružnice. Količnik likvidnosti drugega razreda meri likvidnostno tveganje financiranja v časovnem oknu šestih mesecev in je v obstoječi regulativi le informativne narave. Postopno zaostrovanje likvidnostnih zahtev z dvema vmesnima količnikoma ("KL1 brez pBSp" in "KL2 s pBSp") daje bankam več časa za postopno povečanje likvidnostnih rezerv in dodatno možnost za izstop iz korektivnih ukrepov, če začnejo v vmesnem obdobju izpolnjevati minimalne zahteve za GLTDF.

Slika 2: GLTDF bančnega sistema in skupin bank v odstotkih (levo) ter količniki likvidnosti bančnega sistema (desno)

Opomba: "KL1" je količnik likvidnosti prvega razreda (s preostalo zapadlostjo do 30 dni), "KL1 brez pBSp" je količnik likvidnosti prvega razreda brez upoštevanja zneska zastavljenega dela sklada finančnega premoženja pri Banki Slovenije, "KL2 s pBSp" je količnik likvidnosti drugega razreda z upoštevanjem zneska zastavljenega dela sklada finančnega premoženja pri Banki Slovenije, "KL2" je količnik likvidnosti drugega razreda (s preostalo zapadlostjo do 180 dni).

Vir: Banka Slovenije

III. Dogajanje v bančnem sistemu, ki je botrovalo uvedbi instrumenta

Pričakovan razvoj dogodkov brez ukrepov

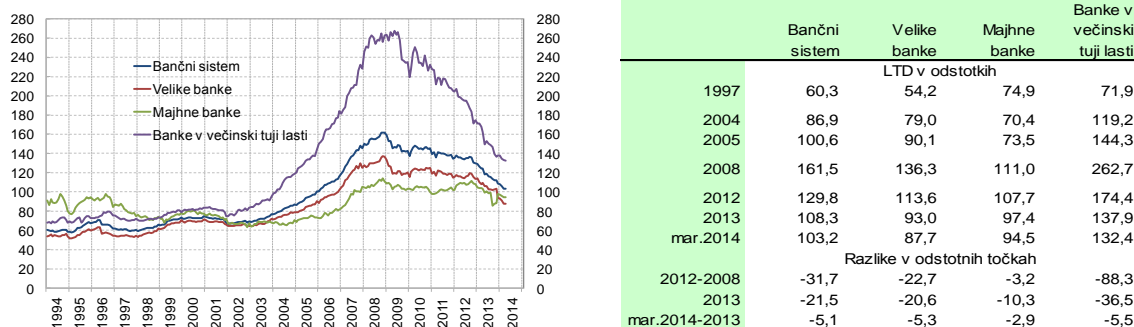
V začetku leta 2013 je bila najprej narejena analiza na podlagi podatkov konec leta 2012 o pričakovanem stanju bančnega sektorja v obdobju naslednjih 3-5 let, to je po letu 2015, na podlagi avtonomnega obnašanja bank brez ukrepov regulatorja. Analiza je bila narejena ob predpostavki nadaljnjega procesa krčenja kreditiranja ob stabilnem obsegu vlog, medtem ko je bilo za razmerje med posojili in vlogami nebančnega sektorja, LTD, predpostavljeno, da se bo približal ravni primerljivih bank v EU. Za domače banke je bilo predpostavljeno, da se bo LTD znižal na raven 100%, oziroma ohranil na zatečeni ravni pri bankah, kjer je bil že konec leta 2012 pod 100%. Za banke v večinski tuji lasti, ki imajo boljše možnosti refinanciranja, je bilo predpostavljeno, da bodo LTD znižale proti ravni 125%. Ob teh predpostavkah bi se obseg poslovanja bank in posojil nebančnemu sektorju skrčil še za okrog 20% in obseg grosističnih virov financiranja za dobro tretjino.

Dejansko se je proces krčenja kreditiranja in zmanjšanja LTD v 2013 in začetku 2014 močno pospešil, deloma tudi na račun enkratnih dogodkov. Ravni obsega poslovanja bank so bile tako konec prvega četrtertletja 2014 že na enaki ravni kot so bile v omenjeni analizi predvidene šele za obdobje po letu 2015. LTD je pri domačih bankah že nižji od predpostavljenih v prej omenjeni analizi, medtem ko se je zniževanje LTD pri bankah v večinski tuji lasti v letu 2014 nekoliko upočasnilo.

LTD in gibanje bilančnih postavk

Na ravni bančnega sistema se je LTD v štirih letih od vrha konec 2008 pri 162% znižal do konca 2012 za 32 odstotnih točk, na 130%. Zgolj v letu 2013 in do konca marca 2014 se je znižal še za 27 odstotnih točk, skoraj toliko kot prej v štirih letih, na 103%. Medtem ko so v preteklih letih LTD zniževale predvsem banke v večinski tuji lasti, se je LTD v letu 2013 začel pospešeno zniževati pri domačih bankah.

Slika 3: LTD bančnega sistema in skupin bank v odstotkih

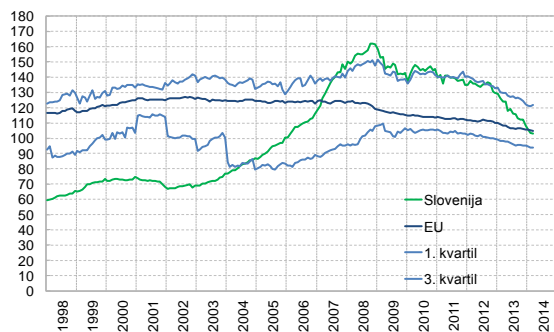
Vir: Banka Slovenije

V zadnjem letu so k padcu LTD pomembno prispevali enkratni dogodki, prenos nedonosnih terjatev na DUTB in krčenje obsega poslovanja bank v postopku nadzorovane likvidacije. Prenos nedonosnih terjatev na DUTB sta do sedaj izvedli dve banki, kar pojasni 8 odstotnih točk, to je 30%, padca LTD bančnega sistema v zadnjih 15 mesecih, od konca 2012 do konca marca 2014¹³. V skupini majhnih bank sta dve banki, od septembra 2013 dalje, v postopku nadzorovane likvidacije. Vendar ker uspevata banki odprodajati svoje naložbe z enakim tempom, kot jima zapadajo obveznosti, sta k zniževanju LTD skupine majhnih bank v zadnjih 15 mesecih prispevali le 1,5 odstotne točke, medtem ko ostale majhne banke 12 odstotnih točk. Podatki za prvo četrtertletje 2014, ko ni bilo nobenih dodatnih prenosov terjatev iz bank, kažejo, da se je proces zniževanja LTD pri velikih in majhnih domačih bankah še dodatno pospešil, medtem ko se je nekoliko upočasnilo pri bankah v večinski tuji lasti.

¹³ oziroma 12 odstotnih točk, to je polovico padca LTD velikih bank v zadnjih 15 mesecih.

Upošteevajoč prenose nedonosnih terjatev velikih bank na DUTB, ki so še predvideni, bi se LTD bančnega sistema znižal še za dodatne 3 odstotne točke, oziroma LTD velikih bank na raven okrog 82%. LTD bančnega sistema je trenutno na ravni leta 2005 in se bo še znižal proti ravni leta 2004, ko je Slovenija šele vstopila v EU. Medtem ko lahko o presežni kreditni rasti govorimo po vstopu Slovenije v EMU v letih 2007 in 2008. To pomeni, da je večino presežnega povečanja LTD iz obdobja konjunktura že izničeno. LTD bančnega sistema je trenutno na ravni povprečja EU in se bo v prihodnje približal meji prvega kvartila porazdelitve LTD držav EU, tako da bo nizek tudi primerjalno z drugimi državami. Zgodovinsko najnižja vrednost LTD bančnega sistema je bila dosežena na ravni 60%.

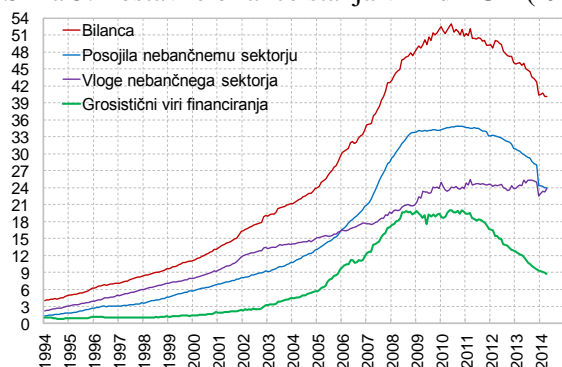
Slika 4: LTD bančnega sistema Slovenije in EU ter meja 1. in 3. kvartila porazdelitve LTD držav EU, v odstotkih

Vir: Banka Slovenije, ECB (SDW)

LTD se je od konca 2008 zniževal predvsem z obsežnim krčenjem kreditiranja nebančnega sektorja. Banke so visoko kreditno rast v času konjunktura ob omejenem obsegu vlog lahko financirale le s povečanjem grosističnih virov financiranja. V času finančne krize se je dostop do finančnih trgov in sposobnost refinanciranja grosističnih virov financiranja močno zmanjšala. Banke so zato druge vire financiranja kot tudi poplačila posojil porabile za poplačilo grosističnih virov financiranja, hkrati so močno zmanjšale obseg celotne bilančne vsote. Od vrha, ki je za posamezne bilančne postavke opredeljen v tabeli spodaj, do konca marca 2014, se je upošteevajoč prenos slabih terjatev na DUTB, bilančna vsota bančnega sistema zmanjšala za slabih 13 mrd EUR, oziroma 24% ter obseg posojil nebančnemu sektorju (NBS) za 11 mrd EUR, oziroma slabo tretjino. Obseg vlog NBS se je zmanjšal za 2,2 mrd EUR, vendar od tega za 2,4 mrd EUR v decembru 2013 zaradi konverzije vlog države v kapital bank, medtem ko je bil sicer obseg vlog nebančnega sektorja stabilen skozi celotno obdobje finančne krize. Obseg grosističnih virov financiranja se je zmanjšal za 11 mrd EUR, oziroma za 55%.

Slika 5: Postavke bilance stanja v mrd EUR (levo) ter zmanjšanje glede na dosežen vrh (desno)

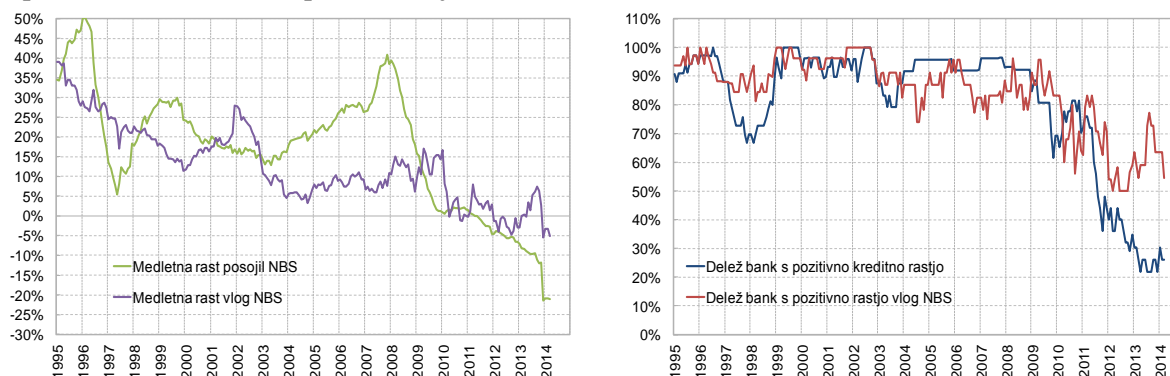
		Stanje na vrhu		Stanje mar. 2014		Razlika	Rast v %
		v mrd EUR	v mrd EUR	v mrd EUR	v mrd EUR		mar.14-vrh
Bilanca	jun.10	53,0	40,2	-12,8			-24,2%
Posojila NBS	nov.10	34,9	24,0	-10,9			-31,2%
Vloge NBS	mar.11	25,4	23,3	-2,2			-8,6%
Grosistični viri	jun.10	20,0	8,9	-11,1			-55,4%

Opomba: NBS – nebančni sektor, Grosistični viri financiranja - obveznosti do bank in izdani vrednostni papirji bank
Vir: Banka Slovenije

Krčenje kreditiranja v času finančne krize je bilo značilno za veliko število bank bodisi zaradi manjšega kreditnega povpraševanja in slabše kreditne sposobnosti komitentov, kot tudi zaradi zmanjševanja kapitalskih zahtev in zniževanja LTD. Odraža tudi prociklično obnašanje banke s

presežno kreditno rastjo v času konjunktore in nato močno kontrakcijo v času recesije. Gibanja na strani vlog so bila bolj raznovrstna. Zaradi visokih depozitnih obrestnih mer in zmanjšanja zaupanja v banke z visokimi deleži nedonosnih terjatev, je prihajalo do migracije vlog med bankami. LTD so najhitreje zniževale banke, ki so hkrati povečevale obseg vlog in krčile kreditiranje.

Slika 6: Medletna rast posojil in vlog nebančnega sektorja (levo) in delež bank (glede na število bank) s pozitivno kreditno in depozitno rastjo (desno), v odstotkih

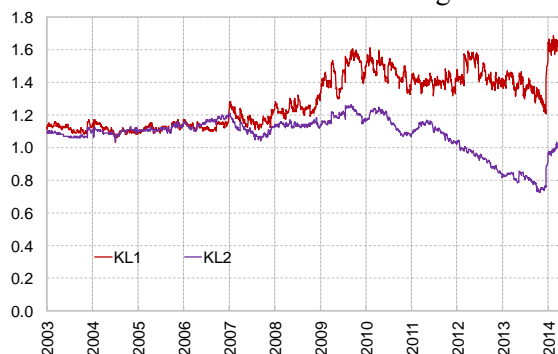

Vir: Banka Slovenije

Količniki likvidnosti

Banke so ob izbruhu finančne krize, v Sloveniji konec leta 2008, močno povečale količnik likvidnosti prvega razreda (KL1). Visoke likvidnostne rezerve so ohranjale skozi celotno obdobje finančne krize. Presežek nad zahtevano vrednostjo se je še povečal po zamenjavi nedonosnih terjatev za obveznice DUTB. Konec marca 2014 je količnik likvidnosti prvega razreda bančnega sistema znašal 1,7% in je bil tako 70% nad regulatorno predpisano vrednostjo 1.

Slika 7: Količniki likvidnosti bančnega sistema

Vir: Banka Slovenije

Gibanja v bilancah so se bolj odrazila na količniku likvidnosti drugega razreda (KL2), to je razmerju med finančnimi sredstvi in obveznostmi oboje s preostalo zapadlostjo do 180 dni. KL2 odraža večje tveganje financiranja in nestabilno strukturo financiranja bank. Ob omejenem dostopu do finančnih trgov banke obveznosti iz naslova grosističnih virov financiranja niso refinancirale, ampak so jih deloma nadomestile s prirastom vlog, v veliki meri tudi z vpoglednimi vlogami, ki so krajšale ročnost obveznosti. Deloma so jih poplačale z viri iz operacij dolgoročnega refinanciranja pri ECB (LTRO), ki pa so povečevale delež zastavljenih sredstev, kar je zmanjševalo likvidnost aktive. Tretji vir poplačila so bili prilivi iz zapadlih terjatev. Ker banke kratkoročnih terjatev niso refinancirale ampak so zahtevale njihovo poplačilo, se je zmanjševal obseg kratkoročnih sredstev ter postopno podaljševala ročnost aktive kar je dodatno prispevalo k zniževanju KL2. Ta se je tako v obdobju od avgusta 2009 do sredine decembra 2013 znižal za 40%. Pri čemer se je obseg obveznosti s preostalo zapadlostjo do 180 dni zmanjšal za 10%, kar je manj kot je znašal upad bilančne vsote v tem obdobju (19%). Medtem ko se je obseg finančnih sredstev s preostalo zapadlostjo do 180 dni, zaradi krčenja kreditne aktivnosti

in povečanja obsega zastavljenega dela sklada finančnega premoženja primerne za zastavo pri operacijah Evrosistema v istem obdobju zmanjšal za 46%.

Sistemska tveganje

Pospešeno zniževanje LTD, ki primarno temelji na krčenju kreditiranja, oziroma še toliko bolj, če se kreditiranje krči ob porastu vlog, povečuje sistemska tveganje. Slednje se kaže v nestabilni strukturi financiranja bank in večjem strukturnem likvidnostnem tveganju financiranja bank v daljši časovni perspektivi šestih mesecev. S tovrstnim obnašanjem bank se zmanjšuje dostop do likvidnosti nebančnemu sektorju, ki se lahko odrazi v dodatnem poslabšanju kakovosti kreditnega portfelja bank. Nedelujoč proces finančnega posredništva omejuje generiranje dohodka iz osnovne dejavnosti bank, s čimer se zmanjšuje sposobnost bank povečanja kapitala z zadržanimi realiziranimi dobički.

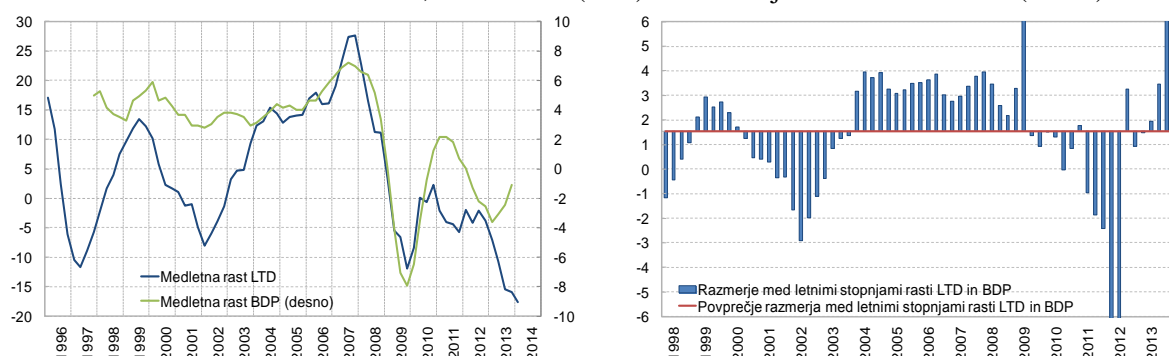
IV. Indikativni ciljni interval za LTD bančnega sistema

Za slovenski bančni sistem je bil v letu 2013, na podlagi dolgoročnega razmerja med rastjo LTD in BDP, opredeljen ciljni interval za LTD v razponu med 105% in 125%.

Izhajajoč iz procikličnosti kreditne rasti, ki se odseva tudi v rasti LTD, je bilo izračunano dolgoročno povprečje med rastjo LTD in rastjo realnega BDP, ki ga je moč interpretirati kot poglobljanje bančnega sistema glede na razpoložljiv obseg vlog nebančnega sektorja. Razmerje ima tri izrazite osamelce, ki niso upoštevani v izračunu dolgoročnega povprečja. Zaradi (blizu) ničelne rasti BDP izstopa 1) prvo četrletje 2009 ter 2) zadnje četrletje 2011 in prvo četrletje 2012. Zelo specifično je tudi 3) leto 2013, zaradi veliko enkratnih dogodkov, najprej so ciprski krizi sledile špekulacije, da bo Slovenija naslednja država, ki bo potrebovala mednarodno denarno pomoč, nato sta v septembru dve banki prešli v postopek nadzorovanega prenehanja poslovanja, zadnje četrletje je zaznamovala negotovost glede skrbnega pregleda bank ter konec leta še prenos nedonosnih terjatev na DUTB in dokapitalizacije bank s strani države.

Dolgoročno povprečje razmerja rasti LTD in BDP znaša 1,6 kar pomeni, da je v povprečju LTD rasel 1,6 krat hitreje kot BDP. Do velikega odmika od dolgoročnega povprečja je prišlo predvsem v obdobju konjunktore 2004-2008, ko je LTD rasel tudi štirikrat hitreje kot BDP. Medtem ko je bila v letih 2001 in 2002 ter od 2009 dalje rast LTD negativna, najbolj v 2013, zaradi zaostajanja kreditne rasti za rastjo vlog nebančnega sektorja.

Slika 8: Medletna rast LTD in BDP, v odstotkih (levo) ter razmerje rasti LTD in BDP (desno)

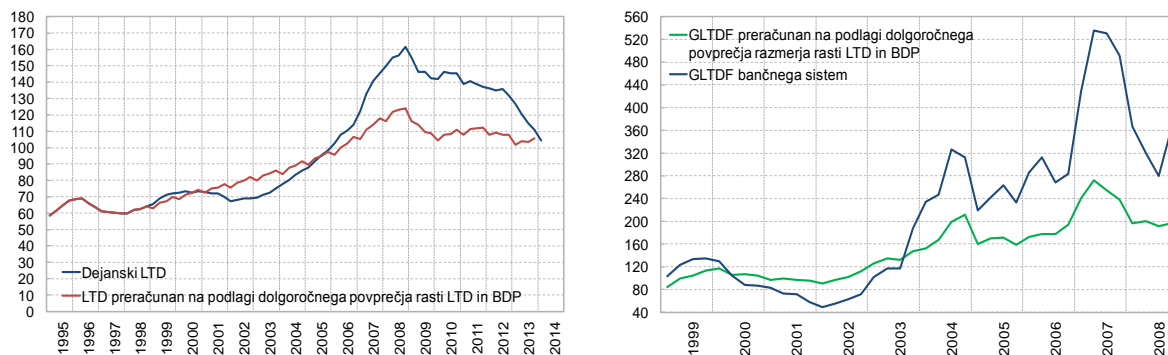
Vir: Banka Slovenije

Če bi razmerje med rastjo LTD in rastjo BDP sledilo dolgoročni povprečni vrednosti od leta 1999 dalje, bi bil maksimalen LTD v četrtem četrletju 2008 namesto pri 161,7% dosežen pri 124,4%. Najnižja vrednost od začetka leta 2007 dalje bi bila dosežena pri 105%. To opredeljuje indikativen

ciljni interval za LTD bančnega sistema med 105% in 125%, pri čemer je zgornja meja bolj zavezujoča kot spodnja.

Primerjava obeh serij LTD, dejanskega in preračunanega na podlagi dolgoročnega povprečja razmerja rasti LTD in BDP tudi pokaže, da sta obe seriji v začetku 2014 dosegli enako raven. To nakazuje, da LTD dosega raven, ki bila ob predpostavkah izračuna dolgoročno vzdržna glede na dinamiko BDP. Kar je dodatna potrditev predhodni ugotovitvi, da je presežno povečanje LTD iz časa konjunktore v dobršni meri že izničeno.

Slika 9: Dejanski LTD ter preračunan LTD upošteva dolgoročno povprečje razmerja rasti LTD in BDP, v odstotkih

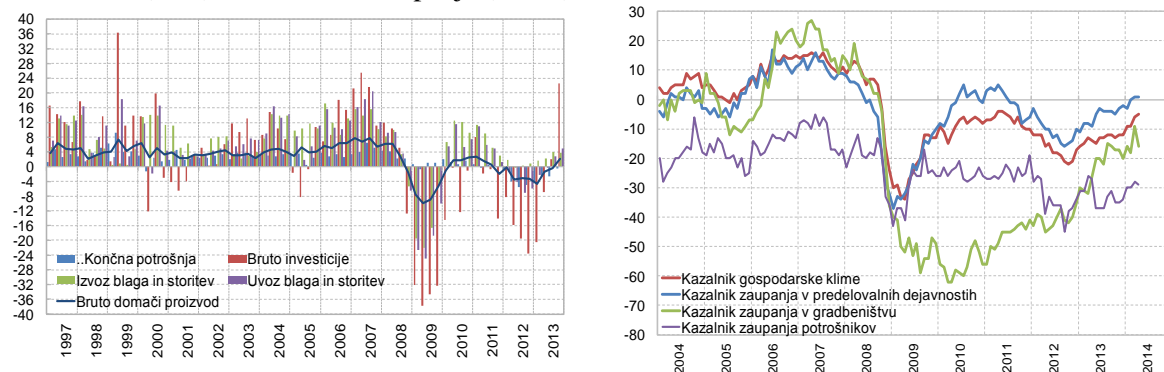

Vir: Banka Slovenije

Na podlagi enake metodologije aplicirane na bruto posojila nebančnemu sektorju (pred oslavitvami), upošteva dolgoročno povprečje razmerja rasti LTD (bruto posojila) in rasti BDP ter upošteva dejanske podatke vlog nebančnega sektorja se lahko izvede tudi preračun GLTDF. GLTDF bančnega sistema je v pred kriznem obdobju od 1999 do konca 2008 minimalno vrednost dosegel pri 40%, kar je bilo upoštevano pri kalibraciji minimalnih zahtev v instrumentu. Minimalna vrednost preračunanega GLTDF bi bila v istem obdobju dosežena pri 80%. Ta vrednost je bila v pomoč pri kalibraciji zahtev za GLTDFq v prvem korektivnem ukrepu. Vendar, da ukrep omogoča nadaljnje znižanje LTD, mora biti zahteva za GLTDF nižja od ravni LTD. Dejansko upoštevana omejitev za GLTDFq je bila zato postavljena na 60%, kar je zgodovinsko najnižja raven LTD bančnega sistema.

V. Kreditno povpraševanje in ponudba

Slika 10: Medletne stopnje rasti BDP in komponent (četrletje glede na isto četrletje preteklega leta), v odstotkih (levo) ter kazalniki zaupanja (desno)

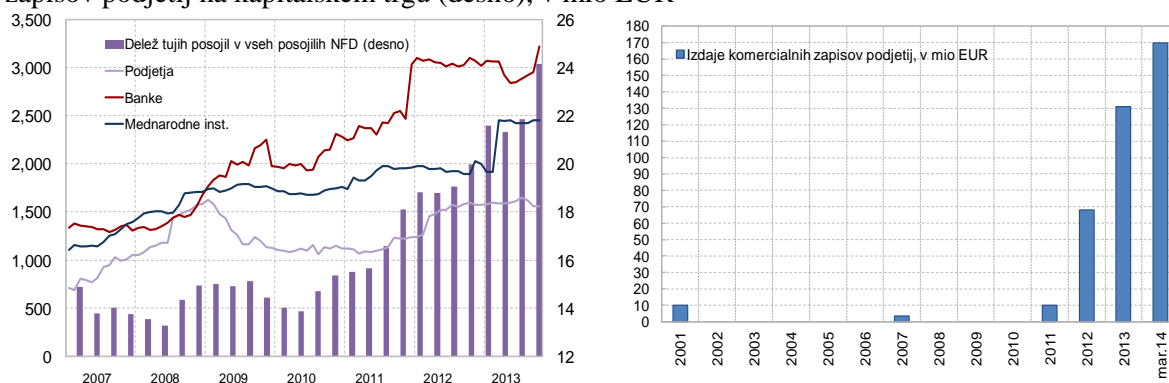

Vir: Banka Slovenije, SURS

Čeprav kreditna rast ne kaže znakov upočasnitve krčenja ali obrata rasti so se z obratom gospodarske rasti izboljšali kazalci kreditnega povpraševanja. Izboljšujejo se kazalniki gospodarske klime, ki dosegajo raven konec leta 2008, z izjemo kazalnika zaupanja gospodinjstev, ki še zaostaja. Pozitiven je predvsem kazalnik zaupanja v predelovalnih dejavnostih, v nasprotju z okrevanjem v letih 2010, 2011, se je izrazito izboljšal tudi kazalnik zaupanja v gradbeništvu.

Obstoj kreditno sposobnega kreditnega povpraševanja potrjuje tudi delež posojil najetih v tujini, ki dosega 24% v stanju vseh posojil nefinančnim družbam. Drug indikator je zadolževanje večjih podjetij s kratkoročnimi komercialnimi zapisi na kapitalskem trgu, ki se v zadnjih letih krepi. Štiri velika podjetja so se v treh mesecih letošnjega leta na kapitalskem trgu zadolžila v višini 170 mio EUR.

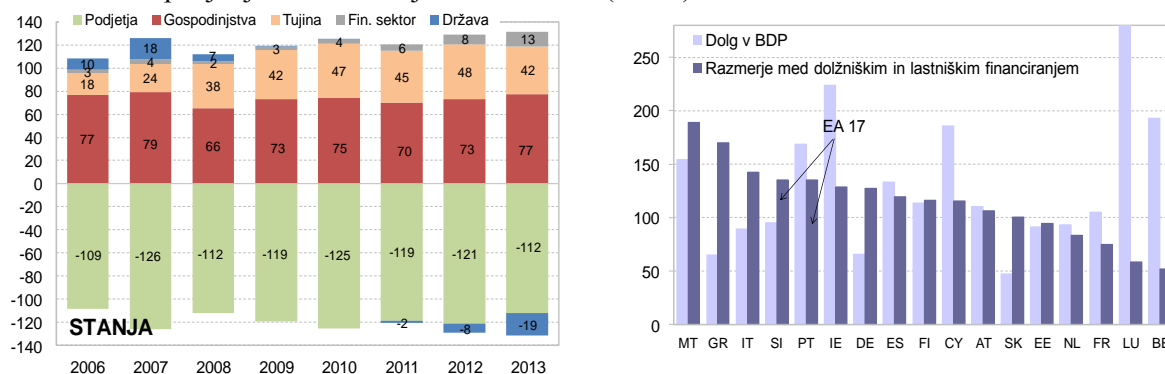
Slika 11: Stanje posojil podjetjem iz tujine po sektorju tujega upnika (levo) in izdaje komercialnih zapisov podjetij na kapitalskem trgu (desno), v mio EUR

Vir: Banka Slovenije

Podjetja so uspela v letu 2013 zmanjšati svojo zadolženost, tako je neto finančna pozicija podjetij do drugih sektorjev dosegala 112% BDP, za 9 odstotnih točk manj kot leta 2012 in enako raven kot konec leta 2008. Tudi primerjava z drugimi državami EU pokaže, da imajo slovenska podjetja predvsem primanjkljaj kapitala in zato visok finančni vzvod, medtem ko po deležu dolga v BDP ne izstopajo glede na druge države EU.

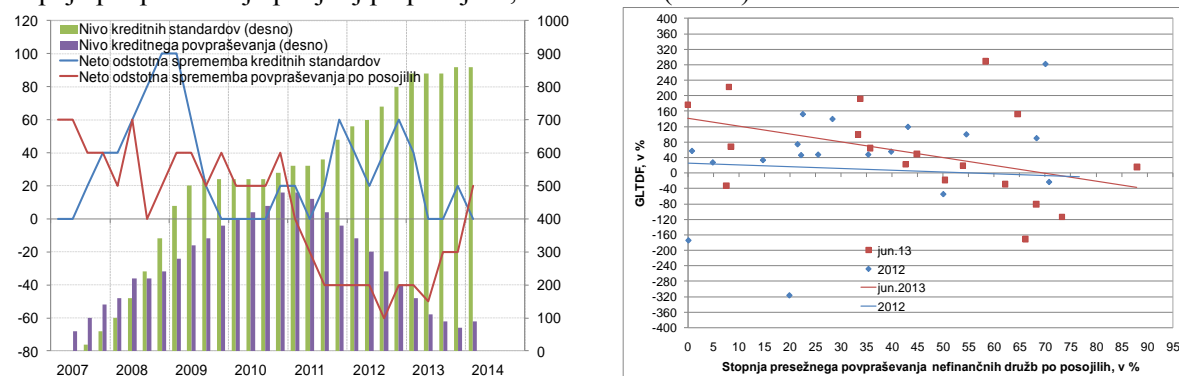
Slika 12: Neto finančna pozicija gospodarskih sektorjev glede na stanja v % BDP (levo) ter primerjava zadolženosti podjetij z evroobmočjem v letu 2012 (desno) v odstotkih

Vir: Banka Slovenije

Da kazalci kreditne ponudbe ostajajo zaostreni kaže več kazalnikov. Kljub dokapitalizacijam bank se krčenje kreditiranja nadaljuje. Kreditne standarde so banke v letu 2013 še nekoliko zaostriale. Najvišje stopnje presežnega povpraševanja podjetij po posojilih, ki ga banke ne servisirajo, dosegajo banke, ki najhitreje znižujejo LTD in je zato njihov GLTDF negativen. Pri čemer se je negativna povezava med stopnjo presežnega kreditnega povpraševanja podjetij in GLTDF v letu 2013 okrepila.

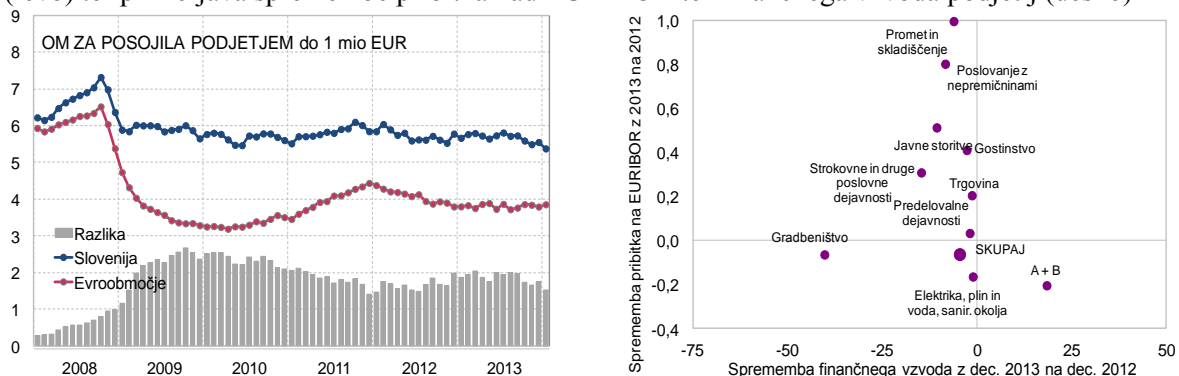
Slika 13: Povpraševanje podjetij po posojilih in kreditni standardi (levo) ter GLTDF in presežna stopnja povpraševanja podjetij po posojilih, v odstotkih (desno)

Vir: Banka Slovenije, ECB SDW (Bank Lending Survey)

Pri tem kreditne obrestne mere za posojila podjetjem ostajajo okrog 1,5 odstotne točke nad povprečjem evroobmočja. Pribitek nad EURIBOR pa se je v letu 2013 povečal, klub temu, da se je zmanjšal finančni vzvod podjetij.

Slika 14: Primerjava obrestnih mer v Sloveniji in Evroobmočju za posojila podjetjem, v odstotkih (levo) ter primerjava spremembe pribitka nad EURIBOR ter finančnega vzvoda podjetij (desno)

Vir: Banka Slovenije

VI. Predviden transmisijski mehanizem ukrepa

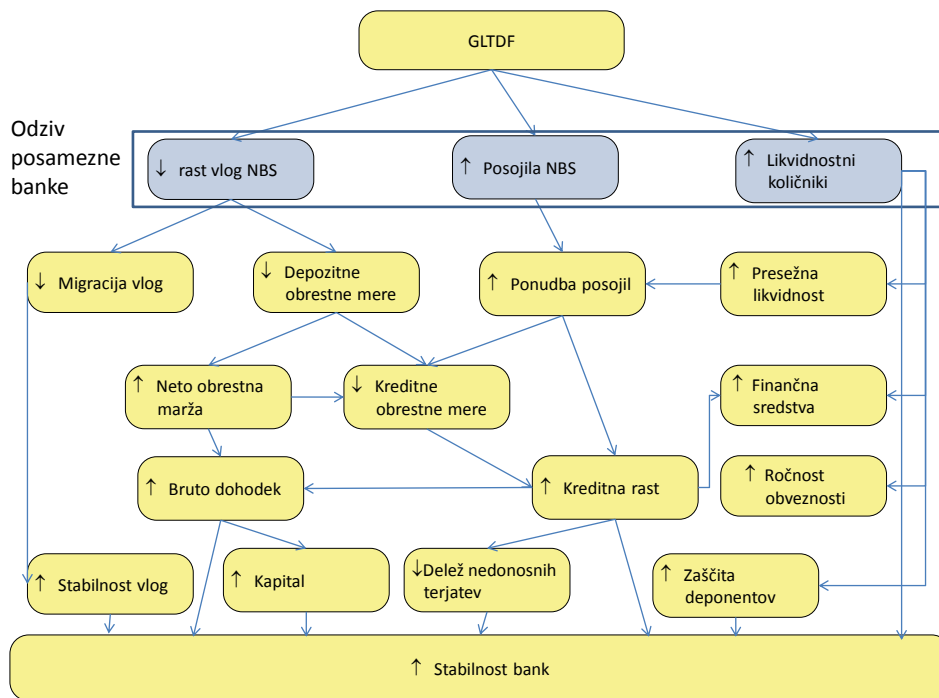
Namen instrumenta je spodbuditi banke, da upočasnijo zniževanje razmerja med posojili in vlogami nebančnega sektorja (LTD) ali da okrepijo obseg likvidnih rezerv.

Banke, ki ne bodo izpolnjevale zahtev glede GLTDF bodo morale zvišati količnike likvidnosti, nekatere banke bodo količnike zvišale previdnostno. Višji količniki likvidnosti povečujejo stabilnost bank in zaščito deponentov. Zaradi povezave med depozitno in kreditno aktivnostjo bank je pričakovati, da bo instrument prispeval k večji stabilnosti vlog, zmanjšal migracijo vlog in prispeval k nadaljnjemu znižanju depozitnih obrestnih mer. To bi bankam omogočilo krepitev obrestne marže in dopuščalo znižanje posojilnih obrestnih mer. Upočasnitev krčenja kreditiranja nebančnega sektorja bi bil dodaten prispevek k stabilnosti bank.

Ukrep bi skozi dolgoročno perspektivo, ob tem ko bi se stabilizirala in okrepila struktura financiranja bank, zmanjšale posojilne obrestne mere, okrepilo kreditno povpraševanje ter izboljšala likvidnost nebančnega sektorja vodil do upočasnitve krčenja kreditiranja in postopnega obrata kreditne rasti ter zmanjšanja deleža nedonosnih terjatev. Kar bi s hkratno krepitvijo obrestne marže bankam

omogočilo notranje generiranje kapitala z zadržanimi dobički ter s tem ponovno vzpostavitev dolgoročno vzdržnih poslovnih modelov. To bi še dodatno okrepilo stabilnost bančnega sistema.

Slika 15: Predviden transmisijski mehanizem instrumenta

Vir: Banka Slovenije

Instrument je opredeljen le na prirastih in ne bremeni celotnega portfelja bank, podpira proces prestrukturiranja bank in podjetij ter ne zavira razvoja bank na področju širjenja nabora virov sredstev, še posebej v smislu listinjenja in izdaj kritih obveznic. Usklajen je tudi z ESRB smernicami glede razpršitve in stabilizacije strukture virov financiranja.

Posebej je treba poudariti, da GLTDF bank ne sili v prevzemanje kreditnih tveganj. Banka mora še vedno z vso odgovornostjo upravljati kreditna tveganja in če ocenjuje, da so tveganja prevelika, oziroma kreditno povpraševanje premajhno, ji daje Sklep možnost, da bančno regulativo izpolnjuje s povečanjem obsega likvidnih naložb. Kljub temu obstaja tveganje, da bi banke z velikim prirastom vlog preveč sprostile kreditne standarde. Vendar ob zavedanju, da se instrument uvaja kot začasen instrument in v trenutnih razmerah, ko banke poslujejo v oteženih razmerah, pod močnim drobnogledom bonitetnih agencij, tujih institucij in širše javnosti ter večjim nadzorom regulatorja, tudi v okviru izvajanja podrobnega pregleda in stresnih testov na ravni celotne EU, ne smatramo, da bi šlo za visoko tveganje. Pri tem bo svojo vlogo igral tudi indikativni ciljni interval za LTD na ravni bančnega sistema, ki LTD omejuje tudi navzgor. Hkrati je nadzor nad izpostavljenostjo kreditnemu tveganju prioriteta centralne banke kot nadzornika bančnega sektorja.

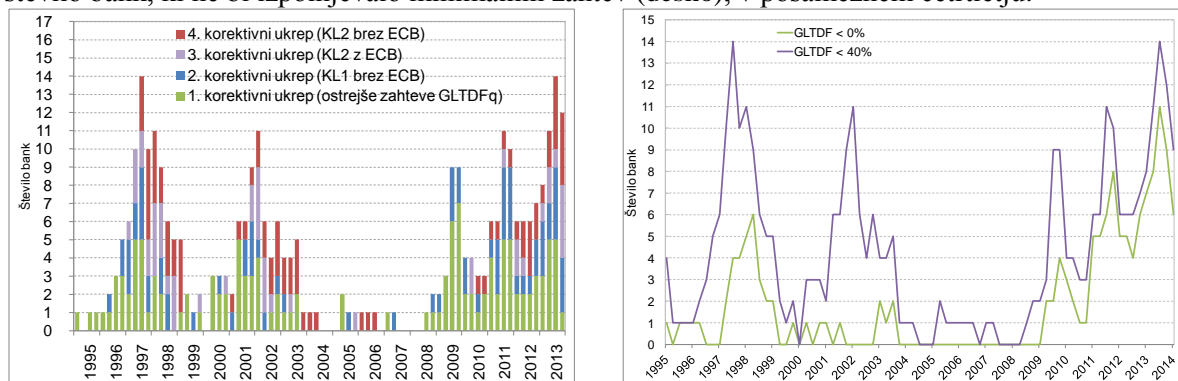
Korektivni ukrepi od banke z omejeno finančno intermediacijo zahtevajo povečanje likvidnih rezerv na način, da ima banka več naložb v visoko likvidne oblike premoženja ali večji obseg finančnih sredstev s kratkim obdobjem preostale zapadlosti in predvidljivimi denarnimi pritoki. Ukrepi se uvaja kot začasen ukrep upoštevajoč trenutno stanje bank, ki imajo močno likvidnostno pozicijo, saj KL1 bančnega sistema dosega zgodovinsko najvišje vrednosti. Namen korektivnih ukrepov je, da se pri bankah, ki pospešeno znižujejo LTD postopno zviša KL2, ki je trenutno zgolj informativne narave. KL2 podobno kot NSFR, bolj kot na likvidnostno tveganje, kaže na tveganje financiranja skozi daljši časovni horizont. Povečevanje zahtev glede kazalnika KL2 prispeva k večji stabilnosti strukture financiranja bank, kar je eden od ciljev uvedbe instrumenta.

Povečevanje likvidnostnih zahtev kot korektivni ukrep za banke, ki ne izpolnjujejo minimalnih zahtev za GLTDF je pomembno tudi z vidika učinkovitosti ukrepa. Pri čemer je pomembna primerjava, da banke količnike likvidnosti spremljajo in izpolnjujejo na dnevni ravni, medtem ko npr. količnike kapitalske ustreznosti le na četrtletni ravni. Kapitalski blažilniki so lahko manj učinkoviti, saj imajo banke že v izhodišču določen presežek kapitala nad kapitalskimi zahtevami, se poskušajo prilagoditi na način, da lahko uporabijo nižje uteži tveganosti, oziroma v primeru kapitalsko močnih lastnikov le ti zagotovijo dodaten kapital. Tako je znan primer Estonije, ki kljub dvigu uteži tveganosti za stanovanjska posojila s 50% na 100% ni uspela upočasniti njihove rasti¹⁴, enako velja za Slovenijo v primeru bančnega financiranja odkupov podjetij s finančnim vzvodom, kjer je bila utež tveganosti dvignjena s 100% na 150%.

VII. Simulacije na zgodovinskih podatkih

Simulacija na podlagi zgodovinskih podatkov bank pokaže proticiklično naravo instrumenta. Za vsako posamezno četrtletje (v katerem se uvede instrument) je testiran učinek instrumenta na vsako posamezno banko in opredeljen korektivni ukrep, če banka ne izpolnjuje minimalnih zahtev. Na sliki je prikazan maksimalen možen korektivni ukrep, ki bi mu bila posamezna banka lahko izpostavljena in število bank, ki bi mu bile izpostavljene konec četrtletja. Slika pokaže, da bi instrument GLTDF deloval predvsem v času zaostrenih gospodarskih razmer, nizke ali negativne gospodarske in kreditne rasti (1997-1998), (2001-2002) ter (2009-2013). Banke bi spodbujal, da bi omejile krčenje kreditiranja, oziroma krepile obseg likvidnih naložb in s tem količnike likvidnosti. Brez omejevanja GLTDF navzgor, ukrep v času konjunktura ne bi imel vpliva.

Slika 16: Maksimalen korektivni ukrep in število bank, ki bi jih tak ukrep lahko prizadel (levo) ter število bank, ki ne bi izpolnjevalo minimalnih zahtev (desno), v posameznem četrtletju.

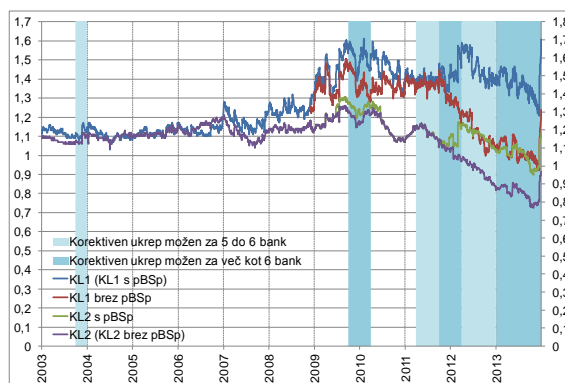
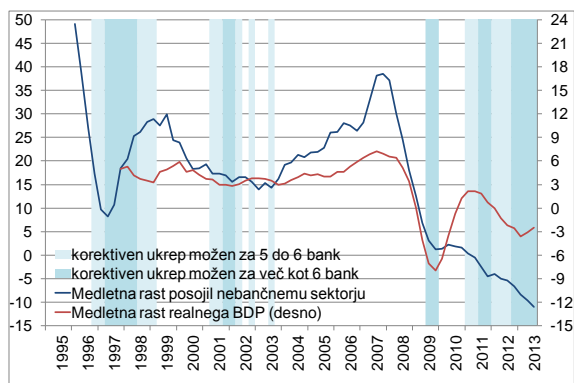

Vir: Banka Slovenije

Slika 17: Primerjava obdobjev, ko bi korektivni ukrep lahko prizadel 5 do 6 bank, oziroma več kot 6 bank, z gibanjem kreditne rasti in gospodarske aktivnosti¹⁵ (levo) ter z gibanjem količnikov likvidnosti (desno).

¹⁴ http://www.esrb.europa.eu/pub/pdf/other/140521_Notification_Estonia_SRB.pdf?66848661e6bc57df1e2914ab50c5548a

¹⁵ Primerjava pred letom 1999 je omejena zaradi kapitalskih omejitev, zaradi česar ti podatki niso bili upoštevani že v osnovni opredelitvi instrumenta. V tem obdobju je bil LTD bank zelo nizek in stabilen okrog 60%, enako tudi GLTDF, ki se je gibal okrog 40%. Poleg tega je poslovalo večje število bank, upoštevanih je 27 bank v primerjavi z 22 leta 2013.

Vir: Banka Slovenije

VIII. Zaključek

Makrobonitetni instrumenti praviloma ciljajo na obdobje konjunktore, v kateri omejuje kopičenje tveganj ali zgradijo kapitalske blažilnike, ki se sprostijo ob obratu kreditnega cikla. Problem ostaja vloga makrobonitetne politike v času dolgotrajne recesije, ko bodisi nima več na voljo blažilnikov, s katerimi bi omejila ali preprečila kopičenje sistemskih tveganj, bodisi blažilniki še niso bili oblikovani.

Zelo hitro zniževanje LTD več bank s hkratnim povečevanjem vlog in krčenjem kreditiranja predstavlja sistemsko tveganje, ki ima lahko negativne posledice za bančni sistem in realno gospodarstvo. Kaže se v višjem tveganju financiranja bank v daljšem časovnem horizontu. Zmanjšuje likvidnost nebančnemu sektorju, kar se lahko odrazi v dodatnem poslabšanju kakovosti kreditnega portfelja bank. Dodaten pritisk na neto obrestne prihodke bank zmanjšuje možnost, da bi banke poslovale z dobičkom in z zadržanimi dobički generirale kapital.

V prispevku je predstavljen makrobonitetni instrument GLTDF, ki navzdol omejuje dinamiko zniževanja LTD. Instrument opredeljuje minimalne zahteve za GLTDF, ki je razmerje med letnimi spremembami stanj kreditov in vlog nebančnega sektorja pred oslabitvami. Pri bankah, ki zahtev glede GLTDF ne izpolnjujejo, gradi, oziroma ohranja že oblikovane, likvidnostne blažilnike, kar prispeva k učinkovitosti instrumenta in poveča zaščito deponentov. V širšem konceptu instrumenta je opredeljen tudi indikativni ciljni interval za LTD bančnega sistema, kjer je zavezujoča predvsem zgornja meja intervala, ki preprečuje prehitro povečevanje kreditne rasti in finančnega vzvoda. Namen instrumenta ni doseganje LTD znotraj indikativnega intervala, kot tudi ne preprečevanje nadaljnega zniževanja LTD. Kalibracija instrumenta je opredeljena na način, da dopušča nadaljnje zniževanje LTD, upočasnjuje le dinamiko zniževanja.

Instrument GLTDF omejuje pro-ciklično ravnanje bank in podpira vzdržen prispevek finančnega sektorja k ekonomski aktivnosti z ohranjanjem delujočega procesa finančne intermediacije. Predstavljen makrobonitetni instrument v času dolgotrajne recesije in krčenja kreditiranja, ohranja aktivno vlogo makrobonitetne politike, četudi slednja nima več na voljo blažilnikov, ki bi jih lahko sprostila, oziroma ti še niso bili oblikovani.

IX. Viri in literatura

1. European Systemic Risk Board, ESRB Handbook on Operationalising Macro-prudential Policy in the Banking Sector, marec 2014.
2. BIS, Committee on the Global Financial System, Operationalising the selection and application of macroprudential instruments, CGFS Publications, No 48, december 2012.
3. European Systemic Risk Board, Recommendation of the ESRB of 4 April 2013 on intermediate objectives and instruments of macro-prudential policy (ESRB/2013/1).
4. European Systemic Risk Board, Recommendation of the ESRB of 20 December 2012 on funding of credit institutions (ESRB/2012/2).
5. European Systemic Risk Board, Recommendation of the ESRB of 22 December 2011 on the macro-prudential mandate of national authorities (ESRB/2011/3).
6. Directive 2013/36/EU of the European Parliament and of the Council of 26 June 2013 on access to the activity of credit institutions and the prudential supervision of credit institutions and investment firms, amending Directive 2002/87/EC and repealing 2006/48/EC and 2006/49/EC.
7. Regulation (EU) No 575/2013 of the European Parliament and of the Council of 26 June 2013 on prudential requirements for credit institutions and investment firms and amending Regulation (EU) No 648/2012.
8. 32013R1024: Council Regulation (EU) No 1024/2013 of 15 October 2013 conferring specific tasks on the European Central Bank concerning policies relating to the prudential supervision of credit institutions.
9. Reserve Bank of New Zealand, Liquidity Policy, Document BS13, marec 2011.
10. Central Bank of Ireland, The Financial Measures Programme Report, marec 2011.
11. Banco de Portugal, Financial Stability Report, Box 1.2: Structural adjustments of the credit to deposits ratio in the funding and capital plans of the eight major portuguese banking groups, p. 25. november 2011.
12. Financial Market Authority, Supervisory guideline to strengthen the sustainability of the business models of large internationally active Austrian banks, 14. marec 2012.
13. Narodna banka Slovenska, Recommendation No 1/2012 of the Financial Market Supervision Unit of Národná banka Slovenska of 16 January 2012 on supporting the stability of the banking sector.
14. Choongsoo Kim, Macroprudential policies in Korea, Key measures and experiences, Banque de France Financial Stability Review, No. 18, april 2014.
15. Saudi Arabia: Financial System Stability Assessment—Update, IMF Country Report, No. 12/92, april 2012.
16. Fitch Ratings: China Tightens Bank Liquidity Rules, but Risks Remain, 26.2.2014
17. Board of Governors of the Federal Reserve System, Section 109 Host State Loan-to-Deposit Ratios, 1.7.2013.
18. PwC, The Report, Indonesia 2012, p. 61.
19. Esti Pank, Systemic risk buffer; Background analysis for the implementation of the Systemic Risk Buffer as a macro-prudential measure in Estonia, May 2014.